

نورک پوری

نورک ادبیاقلری مرکزی هیئت طرفندہ نشر اولتور.

جلد ۳

شباط ۱۹۲۶

نومرو ۱۶

معاصر آذری ادبیاتی

اجتماعی مؤسسه لرده انقلاب

آذربایجانلی اهلینک چوغی کویلو و چیتچی ایله اسنافدن عبارتدی . بونلر مستحصل بر قوتدی ؛ کچیردیکلری عمومی حیات بسیط و ابتدائی ایدی . عصری علم و تحصیل ، هنوز بونلرک آراسنه کیرمه مشدی . عائله تشکیلاتی ، قرون و سطا اصوللرینه اویشوندی . منور بر عائله ایچین قرآنی او قویاییلیمک یتیشیردی . خلقک حیاتنده عامل اک بیوک قوت مسجددی . عوام ، حیاتی اصول و دستورلرینی بوراده آلیردی . اجتماعی ماکنه یی اداره ایدهن مسجدرده واسع بر صورتده تلقیناتده بولونان آخوندلر ، واعظلردی . مسجدر خارچنده ایکنجی بر رهبرده آخوند « اوطاقلری » [اووالری] ایدی . اوطاقلر عینی زمانده اداری بر ماهیتده بولونیوردی ؛ عائله تشکیلاتی روحانیلمک مربوطدی .

بو اداره نلک کهنه اسلامی سیسته ملری یوزندن قادینلق ، آجیناجق بر شکلده یاشایوردی . قادینلر درت دیوار آراسنده محبوس کبی ایدی ، صیقی بر تسره قابعدیلر . آوروپائی طرز تلبس بیله اونلره « شرعاً حرام » ایدی . یالکز مسجده خصوصی اولارق پاپیلان ، قفسلی محللرده اوطورروب وعظ دیکله مک و « شیه » ده [۱] آغلامق ایچین کلک حقه مالک اولان قادین ، عصری شکلده علم تحصیل ایدهن ، اجتماعی ایشلره قاریشامازدی . عکس تقدیرده « دین اسلام » الدن کیده جک و « کفر » حاکم اولاجقدی . مذهب تعصیبی ادامه ایتدیرهن مؤسسه لرده موجوددی . سنیلکی ترویج ایچین خلیفه عمر ، شیعیانکی مدافعه ایچین امام علی مؤسسه لری قورولمشدی . ایشته بتون بوتاقیلر هب « مسجدر » طرفدن ادامه ایتدیریلیمک

[۱] محرم آبنک اوننده پاپیلان مراسم .

آذریلرک « امت » دوربدن صیریلماسنه « روحانیلک » قطعاً مساعده ایتیموردی .
 روحانیلکک مالاخاه ، مدرسه ، مسجد آشکیلاتی یاننده چار دولتی طرفندن
 تأسیس ایدیلن علمی مؤسسهلرده هنوزیکي حیات بولویوردی : آذربایجانک مرکز لرده
 درت صنفلی « روس - مسلمانی » « ایشقولا » [ابتدائی مکتب] لر ، محدود
 مقدارده اورنا وصنعت مکتبلری وغوری شهرده یالکزبر ابتدائی لیلی دارالمعلمین
 تأسیس ایدیلشدی که بومکتبلرده ایلك زمانلر تورک چوجوغی هان هیچ درجه سنده
 اولمشدر . عالی مکتبلرده داها زیاده « بکزاده » لر تحصیل ایدرلردی . اووقتکی
 منورزمه بولردن مرکبیدی . یوکسلمک ایسته یین فقیر خلق عائله سینه منسوب نك توك
 چوجوقارک عالی تحصیللری ، متعاقب سنده تورک زنکینلر طرفندن تأمین ایدیلویوردی .
 خلق کتله سنک باشنده دوران روحانیلر یاننده ایکنجی فهاودال بر زمزمه
 داها واردی . بوززمه مستهلک ایدی ؛ کویلو نك سیی سایه سنده کچینردی .
 کویلو ، اونک واسع املاک وارضیسنی ایشله تن « ما کینه » ایدی .

یوقاریدن بری خلاصه ایدیلن اجتماعی مؤسسه لر ، سیاسی ومدنی عامللرک
 تأثیریه سریع برصورتده تحول ایتمکه باشلادی وایلك ضربه یی ، ۱۹۰۵ تورک -
 ارمنی محاربه سی ووردی . اونی متعاقب تورکیه نك ایتالیا ایله حربی وبالخاصه
 بالقان محاربه سی آذربایجانده معناً چوق مؤثر اولدی ، خلقدکی قیمیلدیش ،
 تورکیه محبتنه توجه ایتدی . بومحبتک ایلك مهم تظاهری هلال احمره پاییلان کلی
 مقدارده نقدی معاونتدر . بوزمانلر آذربایجانده ایلرله یین وطنی ادبیاتده محیطک
 ملی آرزولرینی قامچیلایوردی . خیرومعارف جمعیتلری وجوده کتیریلدی .

آذری تورکی حرثاً تورکیه نك تأثیری آلتنده انکشاف ایدیوردی ؛ مدنیت
 اعتباریه روسیه یی رهبر اتخاذا ایتشدی . یکی یتیشهن نسل ، روس اجتماعی تلقیلریتی ،
 اصوللرینی قسماً اولسون قاورامش ، یکی وداها مدنی برحیات قورمغه باشلامشدی .
 عصری صورتده تحصیل ایدیلرک مقداری یاواش یاواش جوغالیور ، قیزلر بیله
 اوقویوردی . حق میلیونره « حاجی زین العابدین قتی یف » روس چاریچه سی نامه
 اولارق بر قیز مکتبی تأسیس ایتدی .

بوتون بوبکی تمایلات ایله برابر، روس حرنی وروس لسانی ده انتشار ایتدی. بو حرکت منور عائله لرده داها چوق حس ایدیلدی. بر قسم خلق وادیات بونکله ده مبارزه ایتک مجبوریتنده قالدی. روس ابتدائیلرینه مقابل محلی جمعیتلر طرفندن ملی ابتدائی مکتبلر، قلوبلر آچیلدی. ملی ثروت انکشاف ایتدی و ملی بانقلر تأسیس ایدیلدی.

۱۹۱۸ء. دوغرو، زمان ایلرلده مطبوعات و تشکیلاتلر سایه سنده اسکی دین تعصبی آزالدی و عصرک ایلك سنه لرده فنا شکلرده تظاهر ایدن متعصب سنی - شیعی چکیشمه لری. قالدیریلدی. [۱] بوندن سوکرا دینی مراسملر ویریلن اهمیت قیمتنی غایب ایتکله باشلادی.

بیوک حربک ده عمومی حیاتک تحولاتنده اپی مهم رولی وار. محاربه آذربیک دنیایی کوروش قابلیتینی توسیع ایدرک ملی وارلقنی داها قوتله دویماسنی موجب اولدی! تورکیه ک چار اردوسی طرفندن استیلا اولونان شرق ولایتلرنده کی خلقک مادی احتیاجاتی، استرداده قادار باکو «جمعیت خیریة اسلامیة» سی طرفندن تطمین ایدیلدی. [۲] آرتق ملیت تمایلاتی، اجتماعی بنیه ده اساس تشکیل ایتکله باشلیوردی.

حربک سوکلرنده روسیه ده وقوع بولان داخلی انقلاب وعیی زمانده آذربایجانک استقلال اعلان ایتیمسی، یکی حیات اوزرنده اپی مؤثر اولدی. مرکز لرده تورک اوجاقلری و رچوق علمی مؤسسeler آچیلدی. تطبیقاته کجک

[۱] آذربیک تورک عالمنده ایلك دفعه اوله رق مذهب آیریلندن متحصل منافرق رسماً قالدیرمالری، سوک تاریخی واقعه لرک مهملرنددر. بالقان محاربه سندن سوکرا «مولدنبوی» مناسبتیه باکو جمعیت خیریله لری سالونلرنده اهالی طویلانارق اوکونی تسجید ایدرلردی. فقط پیغمبرک تاریخ تولدی سنیلرجه ربیع الاولک اون ایکسی، شیعیلرجه اون یدسی قبول ایدیلدیکندن مذهب تفرقه سی بومرامم ائناسنده داها بارز بر صورتده تظاهر ایدیلوردی. نهایت ۱۷ ربیع الاول براقیلارق، ۱۲ ربیع الاولده پاییلان معظم بر مراسمده سنیلکی تمثیل ایدن مفتی ایله شیعیلک ممثلی شیخ الاسلام، خلقک کوزی اوکننده قوجاقلارارق اوپوشمکله مذهب منافرتنه قطعی صورتده نهایت ویریلدی.

[۲] جمعیت خیریله ک «حریرده لر» «هاوت» «ماتهریالری».

ایستین شورلی بر حیات دوغدی . جوق کچمه دن ظهور ایدن قومونیزم
سیستمه لری ، جمعیت حیاتنده باش دوندوروجی انقلابلر وجوده کتیردی . اسکی
دبی تشکیلاتلر و تلقیلر ایله زمره حاکمیتی قالدیریلغه باشلانیدی . یکی تلقیلری
جمعیت ایچنه صوقایلمک ایچین بین المللیت اساساته استناد ایدن یکی مؤسسه لر
وجوده کتیریلدی . چوجقار و کنجیله عائد آریجه تشکیلاتلر یاپیلدی . اسکی
اداروی و طائله وی اصوللر قالدیریلارق قادین حقوق و حریتی مدافعه ایدن بر
جوق قلوبلر تأسیس ایدیلدی .

آذربایجان ، علم مؤسسه لری اعتباریلده یکی وزنکین بر صفحه کوسته رمه
باشلادی . دین درسلی لغو ایدیلکله برابر مختلف درجه ده علمی مؤسسه لر ،
عمله فاکولته لری و دارالفنون کشاد ایدیلدی . خلاصه آذری اجتماعی حیاتنک
ربع عصرک صوک سنه لرند عراض ایتدیکی سیما ، عصرک باشلانغیجه نسبتله داها
یکی ومدنیدر . اسکی قرون وسطائی حیات سیستمی ، اهالینک مهم بر قسمده
بیوک تحولاته اوغرامش وعصری بر شکل آلمشدر .

معاصر آذری ادبیاتنک ماضی بر محیطده تکامل ایتدیکنی قولای تعقیب
ایده بیلیمک غایه سیله ویریلن بواضا حاتی اتمام ایتمک ایچین صوک یکرمی بش سنه
آشاندن دوغان سیاسی تشکیلاتی ده نظر دن کچیرمک ایجاب ایدر .

روس حکومتی زماننده ، باشده سرای اولق اوزره روسیه ده حاکم زمره
مأمورلر ، راهب لر ره بان وزادگان ایدی . اکثریتی تشکیل ایدن کویلو و عمله صنفلی
ایله بوزمره آراسنده بیوک بر اوچوروم موجوددی . اجتماعی بنیه ده کی
بوموازنه سزلک ، قوتلی عکس العمللر دوغوردی ؛ اون دو قوزنجی عصرک صوکلرندن
اعتبار آ روسیه ایمپراطورلغنک استناد ایتدیکی مونارشیزمه قارشى مجادله ایچین
خلق زمره لری آراسنده قوتلی تشکیلاتلر وجوده کلدی . بونلر هر شیدن اول
سوسیالیست بر ماهیتده ایدی . ایشته بو کیزلی حرکت ، روسیه نک مهم مرکز لرند
تعضواتیمکه باشلادینی زمان ، قافقاس کورجی وارمنیلری آراسنده ده باش کوستردی
ودولایسیله آذربایجان تورکلرند دخی چارلغه قارشى سیاسی تشکیلات یایمق فکری

ظهور ایتدی . ایلک یاییلان سیاسی تشکیلات - ارمنی و کورجیلری تقلیداً - سوسیالیست فرقه طاسلاقلری حائده اولارق غایه لری فردی سلطنتک اسقاط معطوفدی . فعالیتلری اینه بدایتده « بشریچیلک » مفکوره سنی بسیط و ابتدائی تلقیلرله نشر ایتمکدن باشقه برشی اولمادی . پروغراملری آذربایجانک سیاسی و اجتماعی احتیاجلاردن تشکل ایتمش دکیل ، دیگر ملتلرک سوسیالیستلرینی اولدینی کی تعقیب ایتمکدن عبارتدی . سوسیالیست تشکیلاتلار ایچنده « همت » فرقه سی یاواش یاواش کؤک صالمغه باشلادی و روسیه ده بولشه ویزمک ظهوری متعاقب پروغرامی تغییر ایدیه رک « قومونیست فرقه سی » نامنی آلدی که ۱۹۲۰دن سوکرا ، آذربایجانک سیاسیانه حاکم فرقه بودر .

۱۹۱۱ تاریخک صوکلرنده ملی جریان و تمایللر سیاسی حرکت اوزرنده ، مؤثر اولدی . « مساوات » نامنده ملیتپرور ده موقرات بر فرقه تأسیس ایدیلدی . بونی وجوده کتیره نلرده اسکی سوسیالیستلردن برغروب اولمقله برابر داها زیاده محلی جیلکی ترویج ایدیه نلردی . بوصورتله سیاسی جربانلرده ایکی قولدن یورومک قویولدی .

بوتون بوتشکیلات ، بالخاصه با کوده حکومتدن کیزلی بر شکلده اداره اولونیوردی ۱۹۱۷ ده روسیه ده وقوع بولان و انقلابی متعاقب ، اسکی چاریزمک قافقاسیاده کی اداری قیحق زائل اولدیشدن فرقلر آچیقدن آچینه فعالیتله کچدیله . اوزمانلر کنجه ده ده تورک عدم مرکزیت فرقه سی ، اسمنده بر فرقه تشکل ایتمش بولونیوردی . مساوات ، بو فرقه ایله برلشهرک داها قوتلی بر شکل آلدی . مستقل آذربایجان زماننده اکثریت فرقه سی ، مساوات اولمشدر . بونلردن ماعدا محافظه کار « اتحاد » و « احرار » نامنده یکی فرقلر وجوده کلشدر . [۱]

عمومی حیات حقنده ویریلن بوقیصه معلوماتدن سوکرا ادبی حادثه لری قوللا یلقله تدقیق ایدیه بیلیرز .

[۱] ۱۹۱۸ ده آذربایجان مجلس مبعوثاننده کی فرقلر شونلردر : مساوات ، اتحاد ، احرار ، سوسیالیست فرقه سی و بیطرف غروب . [خارجیہ نظارتی رساله سی ۲۸ مایس ۱۹۱۹]

ادبی انکشاف و غزته جیلک

سیاسی تشکیلاتلر سوسیالیزم غایه‌لری اوزریده تأسس ایدم و کن یکی برانکشافه نائل اولان ادبیاتک موضوعی آیری بر یول تعقیب ایدیوردی . وطنپرورلک ، ادبی حرکتک مرکز ثقلی ایدی . بوجریان ، عمومی حیاتک برعکس العملیدی ، اونک ایچین ایلك دور جریاننده صنعت اندیشه‌سی کورولمز؛ اورنا خلقک سویه‌بنده محیطک ادبی تلقیلرینه چوق یاقین اساسلر اوزریده تأسس ایتدی و دولایسیله مؤثر اولدی . وطنپرور ادبیاتک یچنده اک چوق رول اوینایان غزته جیلک ایله شعر و همنه ادبیاتیدر . برطرفدن جدی و مزاحی مقاله و شعرلر ، سیاسی و اجتماعی احتیاجاته ترجمان اولورکن دیگر طرفدن آذربایجانلیلرک کچیردیکی ابتدائی جمعیت حیاتی ، یکی تأسس ایدم همنه لرده شدتله تنقید ایدیوردی . بو حرکتک ثوکنه کچمک ایسته‌هن مستبد حکومت ، حبس و نفی لره توسل ایدیوردیسه‌ده ، معشری وجدانک دوغوردینی حس و فکری حرکت ، قبول ایتمش اولدینی سیرطیعیسنده قولله دوام ایدیوردی .

۱۹۰۵ دن ۱۹۱۸ . قادار دوام ایدم رک آذری ادبیاتی تاریخنده مهم بر «نه قول» وجوده کتیره ن وطنپرور ادبیات ، آذربایجان استقلالک ایلك مبشریدر . بوجهتاری داها ایلرکی محتلرده وثیقه‌لرله برابر تدقیق ایدم جکزر . شمدی غزته جیلکک تکامافی برقاج سطرله خلاصه ایدم لم : [۱]

آذری تورکلرینک مدنی و ملی انکشاف و انتباهنده اک بوبوک وظیفه‌ینی یاپان غزته لردر . بونلر عینی زمانده ادبیات و صنعتک ده تکاملنده مهم خدمتده بولونمش اولدیغندن بالخاصه بو نقطه نظرده اولدینی کبی آذری نثرینی وجوده کتیرمه‌سی اعتباریله ده شایان اهمیتدر غزته جیلکک تملی ، اون سکزنجی عصرک نصف نایسنده در . روسلرک آذربایجان خانقلرینی استیلاسدن یاریم عصر صوگرا ، ۱۸۷۵ تاریخنده ایلك غزته نشر اولونمشدر . غزته جیلکک مؤسس ، طبیعیات متخصصی معلم حسن بک [۱] تورک بورژینک جمعی مساعد اولادیغندن تدقیقاتمزی تلخیص ایتمک مجبور بئنده یزم .

ملك اوف ، در . [۱] نر بوراده ۱۹۰۰ تاریخندن صو کرا کچیردیکی صفحاتی کوزدن کچیره جکز . تعقیب ایتدیکی قایه اعتباریله غزته جیلکی دورت طائله یه آیره بیلیرز : حیات ، اقبال ، آجیق سوز و قومونیسست . [۲]

۱ « حیات ، طائله سی — ۱۹۰۵ تاریخنده انطفا بولان تورک ارمی مجادله سنک صو ک قیویلجیمی ، آذری حیاته بر مشعله شکلنده عکس ایتدی . او وقتلر بک محدود اولان منورلر ، میلیونه لرلر آذری حقوقنی مدافعه ایتمکه باشلادیلر . اودور منور نسلنک اک ایله ری کلنلرندن اولان آغا اوغلی احمد وحسین زاده علی بیکلرک قشبی ایله « حیات » نامنده یومی غزته تأسیس اولوندی . [۷ حزیران ۱۹۰۵] . محیطک مدنی واجتماعی احتیاجلرینی برررر تشریح ایتمک ، تورکلرک ایلیکلرینه قادار سرایت ایدن ایرانی سفسطه و خرافاتدن قورتولمق ، سائر ملتار یاننده آذربایجانلیلرک جهل و تعصب ایچنده کوزمز جه سنه کچیردیکی حیاتک ، استقبال ایچین موجب فلاکت اولاجغنی ایضاح ایله ملک ، آذریلری علماً و حرثاً یو کستمک ، « حیات » ک و معقبرینک معنوی بنیه سی اولدی .

باشده دو قور علی و آغا اوغلی احمد بیکلر اولدیننی حالده منورلک یوقاریده کی فکرلری مدافعه ایدمک ایله ریله دیلر . حتی محمد هادی ، علی عباس مذنب ، ابراهیم طاهر کبی شاعرلرک ایلك شعرلری بیله موضوع اعتباریله حیاتک مقاله لرندن بک اوزاق شیلر ده کیلیدی .

حیات غزته سیله برابر یکی بر جریان داها تأسس ایدیوردی : ادبی لسان اولارق عثمانلی تورکجه سنی قبول ایتمک ذهنیتی ، بوجریانک مؤسسی ، استانبولده تحصیلنی اکمال ایدوب کلن علی بک حسین زاده ایدی . علی بک مقاله لرنده ادبیات جدیده لسانی قبول ایدیوردی . دیگر قوتلی بر محرر اولان آغا اوغلی احمد بک ایسه ساد تورکجه سیله یازیوردی . علی بکک لسانی ، دیگر محرر و شاعرلر آراسنده ایکی

[۱] آذری محررلردن محمد زاده نک « آذربایجان تورک مطبوعاتی » (باکو ۱۹۲۲) اسمنده کی ایستانیسیتق رساله سنده حسین بکک غزته جیلکی حقنده مختصر معلومات موجوددر . [۲] قومونیسست غزته سنک خدمتی حقنده ، قومونیزم ادبیاته حصر اولونان اوچنچن قسمده معلومات ویریه جکدر .

مهم جریانی موجب اولدی . اوصیرالر، ادبیات جدیدی یاراتان عثمانلی تورکجه‌سی قبول ایتمک طرفداری اولان محررلر ، استانبول لهجه‌سی تقلیده باشلادیلر . غزته‌جیلک تاریخی ، حیاتدن اوزاقلاشمق صورتیله ایله‌ریله‌دجه قوتلی محررلرک اکثری بوقناعی قبول ایتمکله علی بکک « لسانده عثمانلیجیلک » فکری احراز غلبه ایتدی .

فقط حیاتک معقبی اولان غزته‌جیلر آراسنده قوتلی بر اوریشینالیتیه مالک « هاشم بک وزیراوف » دائماً آذری لهجه‌سی ترویج ایله‌دی . هاشم بک [تاریخ تولدی ۱۸۶۸ - تاریخ وفاتی ۱۹۱۶] باشلی باشه بر مطبوعاتدر . مستقل اولارق اون سنه منتظماً غزته نشرینه موفق اولان یکانه بر محرردر . غزته‌یی ایلك دفعه عوامک سویه‌سنه ایندیرن و اوجوز فیاتلرله خلقی غزته‌یه آلیشدیران موسی الیهدر . او ، یازیلریله لسانک تکاملندن زیاده ، افکارک تنویرینه ویرا فکار عمومی یاراتمغه چالیشمیشدر . تورکجه‌یی علی‌العمده بر آدم کبی قوللانمش ، یازارکن دائماً آبی اوقور یازی بیلیمه‌ین زمره‌لری دوشونمیشدر .

متعدد دفعه حبس وافی جزالرینه معروض قالان هاشم بکک ۱۹۰۷ دن اعتباراً چیقاردیغی غزته‌لر شونلردر : تازه حیات ، اتفاق [۱] ، صدا ، قافقازیست (روسجه) ، صدای وطن ، صدای حق ، صدای قافقاس و مه‌زه‌لی (مزاح مجموعه‌سی) عینی زمانده قوتلی بر مزاح محرری اولان هاشم بک ، بو غزته‌لردن ماعدا تألیف و ترجمه اولارق برچوق کتابلرده یازمیشدر .

غزته‌جیلکک تأسیس و انکشافنده میلیونره حاجی زین‌العابدینکده واسع مقدارده مادی فداکارلنی سبق ایتمیشدر . [۲]

۲. « اقبال » کائله‌سی — عصری بر مطبعه وجوده کتیره رک کنیش نشریاتلریله

[۱] ۱۹۰۹ ده تأسیس اولونان « اتفاق غزته‌سنک نشریاتی » اسلام دیننه مقابیر « عد ایدیلدیکندن آخوندلرک تنبیلله روس حکومتی طرفندن سد ایدیلیمیشدر . (آذربایجان تورک مطبوعاتی - محمد زاده)

[۲] حاجی زین‌العابدینک سرمایه‌سیله چیقان غزته‌لر شونلردر : قاسی (روسجه) ، حیات ، ارشاد ، تازه حیات ، فیوضات (مجموعه) و برچوق کتابلر .

مدنی حیاتک تأسسنده اولدجه خدمت ایتمش اولان « اوروج اوف قردم شلر » ک نشر ایله دیکلری یومی « اقبال » غزنه سی ، محرر حسین صادق مدیریتی آلتنده ایکن تورک قادینک حقوق و حریتی شدتلی یازیلرله مدافعه ایدرک کندینه خصوصی بر موقع قازاندرمشدر . بو حرکاته سبب « شلاله » مجموعه سی اولمشدر .

۱۹۱۳ ده با کوده « صبری مک زاده خالد خرم » اسمنده تورکیه لی بر محررک مدیریتیله انتشار ایدن « شلاله » مجموعه سی ، متعصب بر « تستر نسوان » طرفداری اولارق اورتایه آتیلدی . بو مجموعه بر طاقم عوام فرب یولار تعقیب ایدرک قرآن و احکام شرعیه استناداً « تستر » اسلامی بر شکل ویرمک ایستوردی . قارشینده ملالرده داخل اولمق اوزره بر عدم گروهی ، برده شلاله مجموعه سی کبی ایکی رقیب بولان اقبال قادینک تستر اسارتندن قورتولماسی و حقوقاً ارککلره مساوی اولملاری فکری مدافعهیه باشلادی ؛ بر طرفدن شلاله جیلر ، دیگر طرفدن ملالره دهشتله هجومه کچیلدی . اقبال یالکز مقاله لری ایله ده کیل ، شعرلریله ده فکری مدافعه ای دیوردی . مناقشه اتناسنده اک قوتلی محرر لر اقبالک فکری ترویج ای دیورلردی . نتیجه ده کرک ملالرک و کرکسه عوام خلقت هجوم و تهدیدلری هیچ بر نمره ویرمه دی . اقبال جیلر ، طبیی اولارق مدافعه ای تدکلری ته زلرنده موفق اولدیلر . متعاقب سنه لرده قادینک ویریلن اجتماعی و علمی موقعت تملنی اقبال غزنه سی قویمشدر .

۳ . « آجیق سوز » عائله سی — آجیق سوزی سلفرندن آیران خصوصیت معین مفکوره نک مروجی اولماسیدر . تورکیه ده مشروطیت اعلان ای دیلدیکن سوکرا ، آذربایجانلیلر آراسنده ملی مفهوملر یا واش یا واش بویومکه باشلادی . او و قتلر حاکم اولان جاریزم استبدادندن دولای ملی مفهوملر ، مطبوعاتده بر اصول و سیستمه تابع اولیه رق استعاروی بر شکلده تجلی ای دیوردی . یالکز بش نسخه جیققدن سوکرا حکومت طرفندن مصادره وسد ایدیلن « هلال » غزنه سی ، بو غیر مشروع تمایلاتک آنی بر فورانندن باشقه برشی ده کیلدی . کیتدکجه مطبوعاتده استحاله دوری کچیره ن تورککات و ملیت فکرلری مختلف غزنه و مجموعه لرده آغار .

شېئنگ بر حالدله ایله ریلیوردی . بو فکر و ملی جریان نهایت « آچیق سوز » ده شعوری بر شکل آلدی بومفهوملر بوندن صوکر ا برسیستم حالدله مدافعه ایدیلمکه باشلایدلی .

۱۹۱۵ - ۱۹۱۸ تاریخنده انتشار ایدن بو غزته ، معروف عالم ضیا کوك آلك « توركلشمك ، اسلاملاشمق ، معاصرلاشمق » عمده لرینی کندیسنه شعار ایدیمشدی . ۱۹۱۷ ده روسیه ده وقوع بولان بیوك اختلالی متعاقب زمان و مکانی داما مساعد بولان آچیق سوز ، تورك ملیتپرورلکینی آچیقندن آچیغه نشره باشلا یارق بو ساحه ده اپی موفقیت احراز ایتمشدر . روسیه اختلالندن صوکر ا آذربایجانك ملیفتمنی دوشونه رك روسیه نك عدم مرکزیت اساسی اوزرینه متحد خلق جمهوریتی شکنده اداره ایدیله سنی نوکه سورمش و روسیه ده یاشایان مختلف ملتلك مشترکاً بر حکومت تشکیل ایتمه لری آنجق بوسیستمه مله قابل اولاجنی قناعتنی مدافعه ایتمشدر . آچیق سوزك روحنی رسول زاده محمد امین بكك مقاله لری تشکیل ایدر . [۱]

نتیجه : ادبی نثرك زنكینله شمه سنده بیوك خدمتی سبق ایدن مطبوعاتك ، ۱۹۱۸ تاریخه قدار - وطنپرور شعر و صحنه ادبیاتیه برابر - مدافعه ایتدیکی فکرلر شو طرزده خلاصه ایدیله بیلیر :

- ۱ - آذربایجانلیلرک عصری ملتله یا قلاشما سنه مانع اولان جهالت و علمسزلک
- ۲ - دینك خرافی جهتلری ، ۳ - ملی استقلالی بوغان چاریزمك اجتماعی و سیاسی استبدادی ، ۴ - فهاودلار ، ۵ - قادینلره تطبیق ایدیلن حقسزلق و قاپالبلق ، ۶ - اسکی ایرانی جمعیت تلقیلری و ۷ - روسلاشدرما .

[۱] موی الیوك حیات و آثاری حقنده ، تدقیقاتمك مستقل آذربایجان دورینه منحصر ایکنجی قسمنده معلومات ویریله جکدر .

یتیمه دی

امین عابد